

Lineer Denklem Sisteminin Yaklaşık Çözüm Yöntemleri

Basit İterasyon YÖNTEMİ

Jacobi YÖNTEMİ

Gauss-Seidel YÖNTEMİ

$$Ax = b \quad (1)$$

lineer cebirsel denklemler sistemini ele alalım. (1) sistemini her zaman

$$x = Bx + C \quad (2)$$

şeklinde yazabiliriz. Gerçekten (1) ifadesinden

$$Ax - b = 0 \quad (3)$$

ifadesini yazabiliriz. Herhangi $|D| \neq 0$ olan D matrisi ile (3) ifadesini çarparsak,

$$D(Ax - b) = 0 \quad (4)$$

($\Rightarrow -D(Ax - b) = 0$) elde ederiz. Her tarafa x vektörünü eklersek,

$$x - D(Ax - b) = x \quad (5)$$

sisteminin çözümü (1) sisteminin çözümü ile aynı olacaktır.

(5) ifadesini farklı şekilde aşağıdaki gibi yazabiliriz:

$$Ix - DAx + Db = x \quad (6)$$

Buradan

$$x = (I - DA)x + Db$$

Eğer $B = I - DA$ ($D = (I - B)A^{-1}$) ve $C = Db$ yazarsak, son eşitlikten (2) ifadesini elde ederiz.

A ve B matrisleri özel koşulları sağladığı zaman (2) ifadesinin yardımıyla

$$x^{(k+1)} = Bx^{(k)} + C \quad (7)$$

şeklinde tanımlanan $x^{(k)}$, $k = 0, 1, 2, \dots$ vektörler dizisi (1) denkleminin $x = (x_1, x_2, \dots, x_n)$ çözümüne yaklaşıyor.

NOT: 1) Eğer $\|B\| < 1$ ise, $x^{(k)} \rightarrow x$ yaklaşıyor (Özel koşullardan biri).

1) A matrisinin özdeğerlerinin tümü mutlak değerce 1'den küçük ise, o zaman $x^{(k)}$ dizisi x çözümüne yaklaşıyor (Özel koşullardan ikincisi).

Jacobi Yöntemi:

Jacobi Yöntemi:

(1') sisteminin i - nolu denklemini $a_{ii} \neq 0$ sayısı ile bölelim ve $\alpha_{ij} = -\frac{a_{ij}}{a_{ii}}$, $i, j = \overline{1, n}$,
 $\beta_i = \frac{b_i}{a_{ii}}$, $i = \overline{1, n}$ yazalım. Bu durumda (1') sisteminden x_i 'leri çekersek,

[illegible]

elde ederiz. (9) sisteminin sol tarafında x_i bilinmeyenleri için $(+1)$. , sağ taraf ise n . yaklaşımları yazarsak, basit iterasyon yöntemine benzer şekilde Jacobi yönteminin yaklaşımlarını elde ederiz.

[illegible]

Eğer $B = (\alpha_{ij})_{n \times n}$ matrisinin normu $\|B\| < 1$ ise, o halde (10) şeklinde tanımlanan

$$x^{(k+1)} = (x_1^{(k+1)}, x_2^{(k+1)}, x_3^{(k+1)}, \dots, x_n^{(k+1)})$$

vektörler dizisi (1) sisteminin

$$x = (d_1, d_2, d_3, \dots, d_n)$$

çözümüne yaklaşıyor. Yani, $\lim_{k \rightarrow \infty} x^{(k)} \rightarrow x$. $\max_i |x_i^{(k+1)} - x_i^{(k)}| < \varepsilon$ olduğunda işlemler durdurulur.

Gauss- Seidel Yöntemi:

NOT: Her üç yöntemde $x^{(0)}$ başlangıç yaklaşımı olarak

$$x^{(0)} = (\beta_1, \beta_2, \beta_3, \dots, \beta_n)$$

sabitleri ele alınır. İşlemler $\max_i |x_i^{(k+1)} - x_i^{(k)}| < \varepsilon$ sağlandığında durdurulur.

Örnek:

$$\begin{cases} 4,5x_1 - 1,8x_2 + 3,6x_3 = -1,7 \\ 3,1x_1 + 2,3x_2 - 1,2x_3 = 3,6 \\ 1,8x_1 + 2,5x_2 + 4,3x_3 = 2,2 \end{cases}$$

Basit iterasyon (Jacobi) yöntemiyle çözünüz.

$$\begin{cases} 4,5x_1 - 1,8x_2 + 3,6x_3 = -1,7 & I \\ 3,1x_1 + 2,3x_2 - 1,2x_3 = 3,6 & II \\ 1,8x_1 + 2,5x_2 + 4,3x_3 = 2,2 & II \end{cases}$$

$$\begin{cases} 7,6x_1 + 0,5x_2 + 2,4x_3 = 1,9 \\ 2,2x_1 + 9,1x_2 + 4,4x_3 = 9,7 \\ -1,3x_1 + 0,2x_2 + 5,8x_3 = -1,4 \end{cases}$$

$I + II$

$2 \times III + II + I$

$III - II$

$$\begin{cases} x_1 = -0,0658x_2 - 0,3158x_3 + 0,25 \\ x_2 = -0,2418x_1 - 0,148x_3 + 1,066 \\ x_3 = 0,2241x_1 - 0,0345x_2 - 0,2414 \end{cases}$$

$$\begin{cases} x_1 = & -0,0658x_2 - 0,3158x_3 + 0,25 \\ x_2 = -0,2418x_1 & -0,148x_3 + 1,066 \\ x_3 = 0,2241x_1 - 0,0345x_2 & -0,2414 \end{cases}$$

$$\begin{cases} x^{(k+1)}_1 = & -0,0658x^{(k)}_2 - 0,3158x^{(k)}_3 + 0,25 \\ x^{(k+1)}_2 = -0,2418x^{(k)}_1 & -0,148x^{(k)}_3 + 1,066 \\ x^{(k+1)}_3 = 0,2241x^{(k)}_1 - 0,0345x^{(k)}_2 & -0,2414 \end{cases}$$

$$k = 0 \quad \begin{cases} x^{(0)}_1 = 0,25 \\ x^{(0)}_2 = 1,066 \\ x^{(0)}_3 = -0,2414 \end{cases}$$

$$x^{(0)} = \begin{bmatrix} 0,25 \\ 1,066 \\ -0,2414 \end{bmatrix}$$

$$\begin{cases} x^{(k+1)}_1 = & -0,0658x^{(k)}_2 - 0,3158x^{(k)}_3 + 0,25 \\ x^{(k+1)}_2 = -0,2418x^{(k)}_1 & -0,148x^{(k)}_3 + 1,066 \\ x^{(k+1)}_3 = 0,2241x^{(k)}_1 - 0,0345x^{(k)}_2 & -0,2414 \end{cases}$$

$$x^{(0)} = \begin{bmatrix} 0,25 \\ 1,066 \\ -0,2414 \end{bmatrix}$$

$$\begin{cases} x^{(1)}_1 = & -0,0658x^{(0)}_2 - 0,3158x^{(0)}_3 + 0,25 \\ x^{(1)}_2 = -0,2418x^{(0)}_1 & -0,148x^{(0)}_3 + 1,066 \\ x^{(1)}_3 = 0,2241x^{(0)}_1 - 0,0345x^{(0)}_2 & -0,2414 \end{cases}$$

$$\begin{cases} x^{(1)}_1 = & -0,0658 \times \mathbf{1,066} - 0,3158 \times \mathbf{(-0,2414)} + 0,25 & = 0,2561 \\ x^{(1)}_2 = -0,2418 \times \mathbf{0,25} & -0,148 \times \mathbf{(-0,2414)} + 1,066 & = 1,1827 \\ x^{(1)}_3 = 0,2241 \times \mathbf{0,25} - 0,0345 \times \mathbf{1,066} & -0,2414 & = -0,2782 \end{cases}$$

$$x^{(1)} = \begin{bmatrix} 0,2561 \\ 1,1827 \\ -0,2782 \end{bmatrix}$$

$$|x^{(1)} - x^{(0)}| = \begin{bmatrix} 0,0061 \\ 0,1167 \\ 0,0368 \end{bmatrix}$$

$$\begin{cases} x^{(k+1)}_1 = & -0,0658x^{(k)}_2 - 0,3158x^{(k)}_3 + 0,25 \\ x^{(k+1)}_2 = -0,2418x^{(k)}_1 & -0,148x^{(k)}_3 + 1,066 \\ x^{(k+1)}_3 = 0,2241x^{(k)}_1 - 0,0345x^{(k)}_2 & -0,2414 \end{cases}$$

$$x^{(0)} = \begin{bmatrix} 0,25 \\ 1,066 \\ -0,2414 \end{bmatrix}$$

$$x^{(1)} = \begin{bmatrix} 0,2561 \\ 1,1827 \\ -0,2782 \end{bmatrix}$$

$$\begin{cases} x^{(2)}_1 = & -0,0658x^{(1)}_2 - 0,3158x^{(1)}_3 + 0,25 \\ x^{(2)}_2 = -0,2418x^{(1)}_1 & -0,148x^{(1)}_3 + 1,066 \\ x^{(2)}_3 = 0,2241x^{(1)}_1 - 0,0345x^{(1)}_2 & -0,2414 \end{cases}$$

$$\begin{cases} x^{(2)}_1 = & -0,0658 \times \mathbf{1,1827} - 0,3158 \times \mathbf{(-0,2782)} + 0,25 & = 0,126 \\ x^{(2)}_2 = -0,2418 \times \mathbf{0,2561} & -0,148 \times \mathbf{(-0,2782)} + 1,066 & = 1,1386 \\ x^{(2)}_3 = 0,2241 \times \mathbf{0,2561} - 0,0345 \times \mathbf{1,1827} & -0,2414 & = 0,2248 \end{cases}$$

$$x^{(2)} = \begin{bmatrix} 0,126 \\ 1,1386 \\ -0,2248 \end{bmatrix}$$

$$|x^{(2)} - x^{(1)}| = \begin{bmatrix} 0,1301 \\ 0,0481 \\ 0,0534 \end{bmatrix}$$

$$\begin{cases} x^{(k+1)}_1 = -0,0658x^{(k)}_2 - 0,3158x^{(k)}_3 + 0,25 \\ x^{(k+1)}_2 = -0,2418x^{(k)}_1 - 0,148x^{(k)}_3 + 1,066 \\ x^{(k+1)}_3 = 0,2241x^{(k)}_1 - 0,0345x^{(k)}_2 - 0,2414 \end{cases}$$

$$x^{(0)} = \begin{bmatrix} 0,25 \\ 1,066 \\ -0,2414 \end{bmatrix}$$

$$x^{(1)} = \begin{bmatrix} 0,2561 \\ 1,1827 \\ -0,2782 \end{bmatrix}$$

$$x^{(2)} = \begin{bmatrix} 0,126 \\ 1,1386 \\ -0,2248 \end{bmatrix}$$

$$\begin{cases} x^{(3)}_1 = -0,0658x^{(2)}_2 - 0,3158x^{(2)}_3 + 0,25 \\ x^{(3)}_2 = -0,2418x^{(2)}_1 - 0,148x^{(2)}_3 + 1,066 \\ x^{(3)}_3 = 0,2241x^{(2)}_1 - 0,0345x^{(2)}_2 - 0,2414 \end{cases}$$

$$\begin{cases} x^{(3)}_1 = -0,0658 \times \mathbf{1,1386} - 0,3158 \times (-\mathbf{0,2248}) + 0,25 = 0,2461 \\ x^{(3)}_2 = -0,2418 \times \mathbf{0,126} - 0,148 \times (-\mathbf{0,2248}) + 1,066 = 1,0877 \\ x^{(3)}_3 = 0,2241 \times \mathbf{0,126} - 0,0345 \times \mathbf{1,1386} - 0,2414 = -0,2224 \end{cases}$$

$$x^{(3)} = \begin{bmatrix} 0,2461 \\ 1,0877 \\ -0,2224 \end{bmatrix}$$

$$|x^{(3)} - x^{(2)}| = \begin{bmatrix} 0,1381 \\ 0,0509 \\ 0,0024 \end{bmatrix}$$

İşlemler $|x^{(3)} - x^{(2)}| < \varepsilon$ koşulu sağlanana gibi devam ettirilir.

Örnek:

$$\begin{cases} 4,5x_1 - 1,8x_2 + 3,6x_3 = -1,7 \\ 3,1x_1 + 2,3x_2 - 1,2x_3 = 3,6 \\ 1,8x_1 + 2,5x_2 + 4,3x_3 = 2,2 \end{cases}$$

Gauss- Seidel yöntemiyle çözünüz.

$$\begin{cases} 4,5x_1 - 1,8x_2 + 3,6x_3 = -1,7 & I \\ 3,1x_1 + 2,3x_2 - 1,2x_3 = 3,6 & II \\ 1,8x_1 + 2,5x_2 + 4,3x_3 = 2,2 & II \end{cases}$$

$$\begin{cases} 7,6x_1 + 0,5x_2 + 2,4x_3 = 1,9 \\ 2,2x_1 + 9,1x_2 + 4,4x_3 = 9,7 \\ -1,3x_1 + 0,2x_2 + 5,8x_3 = -1,4 \end{cases}$$

$$\begin{aligned} I + II \\ 2 \times III + II + I \\ III - II \end{aligned}$$

$$\begin{cases} x_1 = -0,0658x_2 - 0,3158x_3 + 0,25 \\ x_2 = -0,2418x_1 - 0,148x_3 + 1,066 \\ x_3 = 0,2241x_1 - 0,0345x_2 - 0,2414 \end{cases}$$

$$\begin{cases} x_1 = & -0,0658x_2 - 0,3158x_3 + 0,25 \\ x_2 = -0,2418x_1 & -0,148x_3 & +1,066 \\ x_3 = 0,2241x_1 & -0,0345x_2 & -0,2414 \end{cases}$$

$$\begin{cases} x^{(k+1)}_1 = & -0,0658x^{(k)}_2 - 0,3158x^{(k)}_3 & + 0,25 \\ x^{(k+1)}_2 = -0,2418x^{(k+1)}_1 & -0,148x^{(k)}_3 & + 1,066 \\ x^{(k+1)}_3 = 0,2241x^{(k+1)}_1 & -0,0345x^{(k+1)}_2 & -0,2414 \end{cases}$$

$$k = 0 \quad \begin{cases} x^{(0)}_1 = 0,25 \\ x^{(0)}_2 = 1,066 \\ x^{(0)}_3 = -0,2414 \end{cases}$$

$$x^{(0)} = \begin{bmatrix} 0,25 \\ 1,066 \\ -0,2414 \end{bmatrix}$$

$$\begin{cases} x^{(k+1)}_1 = & -0,0658x^{(k)}_2 - 0,3158x^{(k)}_3 + 0,25 \\ x^{(k+1)}_2 = -0,2418x^{(k+1)}_1 & -0,148x^{(k)}_3 + 1,066 \\ x^{(k+1)}_3 = 0,2241x^{(k+1)}_1 - 0,0345x^{(k+1)}_2 & -0,2414 \end{cases}$$

$$x^{(0)} = \begin{bmatrix} 0,25 \\ 1,066 \\ -0,2414 \end{bmatrix}$$

$$\begin{cases} x^{(1)}_1 = & -0,0658x^{(0)}_2 - 0,3158x^{(0)}_3 + 0,25 \\ x^{(1)}_2 = -0,2418x^{(1)}_1 & -0,148x^{(0)}_3 + 1,066 \\ x^{(1)}_3 = 0,2241x^{(1)}_1 - 0,0345x^{(1)}_2 & -0,2414 \end{cases}$$

$$\begin{cases} x^{(1)}_1 = & -0,0658 \times 1,066 - 0,3158 \times (-0,2414) + 0,25 & = 0,2561 \\ x^{(1)}_2 = -0,2418 \times \mathbf{0,2561} & -0,148 \times (-0,2414) + 1,066 & = 1,1208 \\ x^{(1)}_3 = 0,2241 \times \mathbf{0,2561} - 0,0345 \times \mathbf{1,1208} & -0,2414 & = -0,2227 \end{cases}$$

$$x^{(1)} = \begin{bmatrix} 0,2561 \\ 1,1208 \\ -0,2227 \end{bmatrix}$$

$$|x^{(1)} - x^{(0)}| = \begin{bmatrix} 0,0061 \\ 0,0548 \\ 0,0187 \end{bmatrix}$$

$$\begin{cases} x^{(k+1)}_1 = & -0,0658x^{(k)}_2 - 0,3158x^{(k)}_3 + 0,25 \\ x^{(k+1)}_2 = -0,2418x^{(k+1)}_1 & -0,148x^{(k)}_3 + 1,066 \\ x^{(k+1)}_3 = 0,2241x^{(k+1)}_1 - 0,0345x^{(k+1)}_2 & -0,2414 \end{cases}$$

$$x^{(0)} = \begin{bmatrix} 0,25 \\ 1,066 \\ -0,2414 \end{bmatrix}$$

$$x^{(1)} = \begin{bmatrix} 0,2561 \\ 1,1208 \\ -0,2227 \end{bmatrix}$$

$$\begin{cases} x^{(2)}_1 = & -0,0658x^{(1)}_2 - 0,3158x^{(1)}_3 + 0,25 \\ x^{(2)}_2 = -0,2418x^{(2)}_1 & -0,148x^{(1)}_3 + 1,066 \\ x^{(2)}_3 = 0,2241x^{(2)}_1 - 0,0345x^{(2)}_2 & -0,2414 \end{cases}$$

$$\begin{cases} x^{(2)}_1 = & -0,0658 \times 1,1208 - 0,3158 \times (-0,2227) + 0,25 & = 0,2465 \\ x^{(2)}_2 = -0,2418 \times \mathbf{0,2465} & -0,148 \times (-0,2227) + 1,066 & = 1,1140 \\ x^{(2)}_3 = 0,2241 \times \mathbf{0,2465} - 0,0345 \times \mathbf{1,114} & -0,2414 & = -0,2246 \end{cases}$$

$$x^{(2)} = \begin{bmatrix} 0,2465 \\ 1,1140 \\ -0,2246 \end{bmatrix}$$

$$|x^{(2)} - x^{(1)}| = \begin{bmatrix} 0,0096 \\ 0,0068 \\ 0,0019 \end{bmatrix}$$

$$|x^{(2)} - x^{(1)}| < \varepsilon$$